

सम्पूर्ण सभा सदस्य ज्यूहरु,

मालिका गाउँपालिका गुल्मीको गाउँसभाको अठारौँ अधिवेशनमा यहाँहरुलाई हार्दिक स्वागत गर्दछु। लुम्बिनी प्रदेश अन्तरगत रहेको मालिका गाउँपालिकाको यस गरिमामय सभा समक्ष मालिका गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष ०८२/०८३ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा मैले गौरवको अनुभूति गरेको छु। यस अवसरमा म सर्वप्रथम नेपाल राष्ट्रको रक्षा, सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको स्थापना एवम् मुलुकको सर्वाङ्गीण विकास, समृद्धि र अग्रगमनको लागि विभिन्न समयमा भएका राजनीतिक परिवर्तन, १० वर्षे महान जनयुद्ध, १९ दिने जन आन्दोलन लगायत विभिन्न कालखण्डमा आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने ज्ञात-अज्ञात महान सहिदहरुप्रति उच्च सम्मानका साथ भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु। देशमा राजनीतिक परिवर्तनको लागि नेतृत्व प्रदान गर्नुहुने श्रद्धेय नेतागण, अग्रज तथा वेपत्ता नागरिक, घाइते, अपाङ्गका साथै आदरणीय दिदी बहिनी, दाजुभाईहरु प्रति उच्च सम्मानका साथ हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु।

स्थानीय तह निर्वाचन, २०७९ मा जनताको अभिमत प्राप्त गरी गाउँ सभा सदस्यको रूपमा तीन आर्थिक वर्षको अवधिमा संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ र संघीय तथा प्रदेश सरकारबाट जारी विभिन्न कानूनले तोकेका विभिन्न जिम्मेवारीमा रही आ- आफ्नो पदीय जिम्मेवारी तथा कर्तव्य निर्वाहा गरिसकेका छौं। यस ३ वर्षको छोटो अवधिमा जनताको नजिकमा रही स्थानीय सरकारले प्रवाह गर्ने सार्वजनिक सेवा तथा विकास निर्माणका कार्यहरु सञ्चालन गर्दै गर्दा अवसर तथा चुनौतीहरुको सामना तथा पहिचान गरेका छौं। संविधानले व्यवस्था गरेका विभिन्न व्यवस्थाहरुको कार्यान्वयन, संघीय शासन व्यवस्थाको तल्लो तहदेखिनै सङ्घीयताको सबलीकरण, आर्थिक क्रियाकलापमा वृद्धि, उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि, रोजगारी सिर्जना, सुशासन प्रवर्द्धन, सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सुधार र सरलीकरण, नागरिकमैत्री शासन प्रणालीको स्थापना तथा भ्रष्टाचार नियन्त्रण मुख्य प्राथमिकतामा रहेका छन्। संविधान प्रदत्त अधिकारको सीमा भित्र रही यस मालिका गाउँपालिकाको समग्र क्षेत्रमा सन्तुलित विकासमा जोड दिई सुशासनलाई संस्थागत गर्ने, विकास निर्माणमा गति दिने र हाम्रो स्थानीय सरकार प्रति गर्वकासाथ स्पष्ट अनुभूति गर्न सक्ने गरी विभिन्न कार्ययोजनाका साथ अगाडी वढेका छौं। आम नागरिकका समस्याहरुको समाधानका लागि दीर्घकालिन लक्ष्य सहित संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, छिमेकी स्थानीय तह र अन्य सरोकारवाला विकास साझेदार संस्थाहरु, गैर सरकारी संस्थाहरु, नागरिक समाज, सञ्चार जगत, विभिन्न समूहहरु सबैको समन्वय, सल्लाह र सुझावको आधारमा हामी समृद्ध मालिका बनाउने कार्यमा प्रयत्नशील छौं।

"मालिका गाउँपालिकाको समृद्धिको आधार: कृषि, पर्यटन, सामाजिक विकास र पूर्वाधार" भन्ने आदर्शलाई दीर्घकालिन सौचका साथ विकास कार्यलाई नीति तथा लक्ष्यमा आधारित बनाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउने उद्देश्य अनुरूप तर्जुमा गरिएको मालिका गाउँपालिकाको प्रथम पञ्चवर्षीय आवधिक योजना (२०८०।८१ देखि

२०८४।८५) ले लक्षित गरेका लक्ष्य प्राप्तिका लागि पर्यटन, उर्जा, कृषि, उद्योग, भौतिक पूर्वाधार, मानव संशोधन, र सुशासन गरि मुख्य सातवटा क्षेत्रहरूको पहिचान गरेकाछौं। यी क्षेत्रहरूको प्रभावकारी व्यवस्थापन र कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकारले जारी गरेको सोही योजना, लुम्बिनी प्रदेश सरकारको आवधिक योजना, दिगो विकास लक्ष्य, मध्यमकालिन खर्च संरचना र मालिका बासिको विकासको चाहाना तथा राजनीतिक दलहरूको विकासप्रतिको प्रतिवद्धता र जनप्रतिनिधिको लगावलाई मुख्य आधार मानेका छौं। यिनै आधार र पृष्ठभूमिमा स्थानीय सरकारले आम नागरिकहरूको समृद्धि र उन्नयनको खाका तयार गर्दै आएको छ।

सभा सदस्य ज्यूहरू

अब म आ.ब. ०८२/०८३ का नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका प्रमुख आधारहरू प्रस्तुत गर्दछु।

नेपालको संविधानको भाग १९ मा स्थानीय आर्थिक कार्यप्रणाली सम्बन्धी व्यवस्था, अनुसूची ८ र ९ मा रहेको स्थानीय तहको एकल तथा साझा अधिकार सूची, विद्यमान संघीय, प्रादेशिक तथा स्थानीय सरकारका कानूनहरू र दिगो विकासका लक्ष्यहरू आ.ब. २०८२/०८३ मा यस गाउँपालिकाले अनुसरण गर्ने नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका प्रमुख आधारहरूको रूपमा रहेका छन्। स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ तथा मालिका गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिका (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम गठित विभिन्न समितिहरू (आर्थिक विकास समिति, सामाजिक विकास समिति, पूर्वाधार विकास समिति, सार्वजनिक सेवा तथा क्षमता विकास समिति, वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समिति, स्रोत अनुमान तथा बजेट निर्धारण समिति, बजेट तथा कार्यक्रम समिति, राजस्व परामर्श समिति), लेखा समिति, सुशासन समिति, शिक्षा समितिबाट प्राप्त सिफारिस, प्राथमिकीकरण, पृष्ठपोषण, सुझाव तथा सल्लाह लाई वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमाको मुख्य आधारको रूपमा लिइएको छ। संघीय, प्रादेशिक नीति, योजना, राष्ट्रिय लक्ष्य र गाउँपालिकाले तर्जुमा गरेको पञ्चवर्षीय आवधिक योजना, मध्यमकालिन खर्च संरचना लगायतका नीतिगत विषयलाई पनि आधार लिइएको छ। यसको साथै मालिका गाउँपालिकाको विकास र समृद्धिको लागि सरोकार राख्ने राजनीतिकर्मी, बुद्धिजीवि, समाजसेवी, विषयगत शाखा, कर्मचारी, शिक्षक, सुरक्षाकर्मी, संचारकर्मी तथा सम्पूर्ण मालिकाबासीबाट प्राप्त राय, सुझाव तथा सल्लाह र स्थानीय तहको आवश्यकता समेत वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमाका आधार रहेका छन्।

सभा सदस्यहरू

माथि उल्लेखित प्रयासहरूलाई सार्थक तुल्याउने, विकास र समृद्धिको लक्ष्य प्राप्तिको सन्दर्भमा गाउँपालिकाको लागि निम्न अवसर सिर्जना भएका छन्।

- स्थानीय सरकारहरू संविधानतः स्थापना भई २२ वटा एकल अधिकार र १५ वटा साझा अधिकार किटान भएकोमा सोही आधारमा कानून निर्माण गरी प्रभावकारी शासन संचालनको आधार तयार हुनु।

- संविधान तथा कानूनले तय गरेका तहगत सरकारका बीच नीतिगत, कानूनी तथा संस्थागत र कार्यगत संरचनाहरू बीच समन्वय र अन्तरसम्बन्ध मजबुत हुनुको साथै तीनै तहको सरकारले तर्जुमा गर्ने योजना, नीति, मध्यमकालिन खर्च संरचना, बजेट र बार्षिक कार्यक्रमबीच भर्टिकल (Vertical) र होरिजेन्टल (Horizontal) अन्तर आबद्धता सकारात्मक हुनु।
- गाउँपालिकाको आ.ब. २०८०/०८१ देखि २०८४/०८५ सम्मको लागि तर्जुमा गरिएको प्रथम पञ्चवर्षीय आवधिक योजना र मध्यमकालिन खर्च संरचना (आ.ब. २०८१/०८२ देखि २०८३/०८४) लाई दिगो विकासका लक्ष्यहरू (सन २०१५ देखि २०३०) सँग आन्तरिकीकरण गरी स्पष्ट लक्ष्य निर्धारण भई विकासको मार्ग चित्र तयार हुनु।
- भौगोलिक रूपमा विविधता, आफ्नै विसिष्ट सभ्यता र पहिचान, विभिन्न पर्यटकीय सम्भावना तथा रैथाने र स्थानीय उत्पादन, विभिन्न कच्चा पदार्थको उपलब्धताका कारण आर्थिक विकासको मार्ग चित्र प्रशस्त हुनु
- गाउँपालिकाको प्रशासकिय भवन, वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी, शाखा कार्यालयहरूको सुदृढीकरण हुँदै गएको, सूचना प्रविधिको पहुँच विस्तार हुँदै गएको, स्थायी कर्मचारीहरू पदपूर्ति हुँदै गएको, कर्मचारीहरूको दक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुँदा सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई छिटो, छरितो तथा नागरिकमैत्री बनाउने अवसर हुनु।

सभा सदस्य ज्यूहरू

उल्लेखित अवसरको साथै हाम्रो समक्ष विभिन्न चुनौती समेत रहेका छन्:-

- नागरिकका असिमित आकांक्षा र सिमित श्रोत साधन हुनु।
- विकासमा नागरिक ऐक्यवद्धता नहुनु, राजनीतिक संस्कारको अझै विकास हुन नसक्नु।
- श्रोत अभावको कारण स्थानीय सरकार तथा नीजि क्षेत्र मार्फत औद्योगिकीकरणको विकास गर्न नसक्दा दक्ष जनशक्तिको पलायनका कारण उत्पादनमा ह्रास आउनु, गाउँ बस्ति खाली हुन, उब्जाउयोग्य जमिन बाँझो हुन र प्यासिभ जनशक्तिमा राज्यको लगानी बढ्नु।
- अवसरहरूको कमी र भौगोलिक विकटताको कारण भईरहेको बसाईसराइ रोक्नु।
- जलवायु परिवर्तनजन्य विपद, बेमौसमी वर्षा तथा सुख्खापन जस्ता कारणबाट उत्पादन र उत्पादकत्वमा ह्रास आइ रोजगारी आय र मानिसको जीवनयापनमा परेको असर न्यूनीकरण गर्नुको साथै राहत र क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउनु।
- जटिल भौगोलिक अवस्था र कमसल भू वनोटको कारण महङ्गो विकास निर्माण र प्राकृतिक विपदको जोखिम उच्च हुनु।

- गाउँपालिकाको अधिकांस भाग जंगलसँग जोडिएको कारण नागरिकहरूको कृषि वाली वन्यजन्तुबाट संरक्षण गर्नु।

सभा सदस्य ज्यूहरु

अब म चालु आ.व. २०८१/०८२ को हालसम्मको प्रमुख उपलब्धिहरुलाई संक्षिप्त रूपमा प्रस्तुत गर्दछु।

- गाउँपालिकाको हाल जेष्ठ मसान्त सम्म आइपुग्दा चालुतर्फ ६९.७ प्रतिशत र पुँजीगत तर्फ ६४.३ प्रतिशत प्रगति भएको छ। जसमा आर्थिक विकास तर्फ ४२.३ प्रतिशत सामाजिक विकास तर्फ ५६.१२ प्रतिशत पूर्वाधार विकास तर्फ ६८.१४ प्रतिशत वन वातावरण र विपद व्यवस्थापन तर्फ ३९.१९ प्रतिशत र संस्थागत विकास र सुशासन तर्फ ६९.०४ प्रतिशत प्रगति देखिएको छ।
- आ.व. २०८०/०८१ को अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदन अनुसार हाम्रो पालिकामा ०.२५ प्रतिशत बेरुजु कायम भई आएको छ। गुल्मी जिल्लाका स्थानीय तहहरूमा सबैभन्दा कम बेरुजु हुनेमा हामी प्रथम र लुम्बिनी प्रदेशका स्थानीय तहहरूमा चौथो स्थान प्राप्त गर्न सफल भएका छौं। यसले सुशासनको प्रत्याभूति गरेको छ।
- मालिका गाउँपालिकाको प्रशासनीक भवनको निर्माण कार्य सम्पन्न भई मालिका गाउँपालिकाका आम नागरिकहरूको बीचमा ने.क.पा. माओवादीका अध्यक्ष, पूर्व प्रधानमन्त्री श्री पुष्पकमल दाहाल प्रचण्डबाट उक्त भवनको उद्घाटन गरेका छौं। आउँदो दशैसम्ममा हामीले नयाँ भवनबाट सेवा प्रवाह गर्नको लागि पूर्वाधार तयारीको लागि काम अगाडी वढाएकाछौं। वडा नं.६ अर्जेको अर्जेवेशीमा रहेको सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई केन्द्रको पक्की भवनको ९० प्रतिशत कार्य सम्पन्न भएको छ। मालिका गाउँपालिका र स्थानीय पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रमको लागत साझेदारीमा प्रशासकीय भवनको संरक्षण लगायत आठवटै वडा कार्यालयहरूको स्तरोन्नती गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ।
- हाङ्गदी स्वास्थ्य चौकी भवन र मरभुङ्ग स्वास्थ्य चौकी भवनमा पुँजीगत सुधारको कार्य सम्पन्न गरिएको छ। छाप सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र इकाई र च्याँनडाडा सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र इकाईमा घेरावारको कार्य सम्पन्न हुने चरणमा रहेको छ।
- देविस्थान मा.वि. हाङ्गदीको संरक्षणका लागि आर.सी.सी. नाला निर्माण गरिएको छ भने मालिका माध्यमिक विद्यालय सिमलटारीको १२ कोठे पक्की भवनको निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ।
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण पूर्णत अनलाइन प्रणाली (EFT) मार्फत हुने गरेको छ। साथै वैकिङ्ग सेवाबाट टाढा भएका नागरिकहरूलाई टोलटोलमा भत्ता वितरणका लागि ग्लोबल आइएमई बैंक र शाइन रेसुङ्गा विकास बैंकसँग सम्झौता तथा समन्वय गरी पायक पर्ने टोलहरूमा गाउँपालिकाको कर्मचारीहरूको उपस्थितिमा सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणको व्यवस्था मिलाइएको छ।

- स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ र मालिका गाउँपालिकाको कार्यविभाजन नियमावली, २०७४ बमोजिम मौजुदा संरचना दरबन्दी कर्मचारी संख्याको पुनरावलोकनका लागि संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी गाउँसभाबाट स्वीकृत गरिएकोमा लुम्बिनी प्रदेश सरकारबाट जारी स्थानीय निजामती सेवा ऐन तथा नियमावली, २०८१ ले यस सम्बन्धमा स्पष्ट व्यवस्था गरेको हुँदा सो को कार्यान्वयनको प्रकृया अगाडी बढाइएको छ।
- मालिका गाउँपालिकाको आवधिक योजना र वार्षिक बजेटलाई तादम्यता मिलाउन र सार्वजनिक खर्चलाई वैज्ञानिक बनाउनका लागि मध्यमकालिन खर्च संरचना तयार गरि कार्यान्वयनमा लिएको र यस कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउनको लागि सरोकारवाला कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरुको क्षमता विकासमा जोड दिइएको छ।
- सार्वजनिक यातायातलाई सुरक्षित, भरपर्दो र चौविसै घन्टा सञ्चालन गर्नको लागि ट्रयाक ओपन गरिएका मुख्य सडकहरुको स्तरोन्नतीलाई प्राथमिकता दिइ पीच, ग्राभेल, आर.सी.सी. ढलान तथा मर्मत सम्भार कार्यमा विशेष जोड दिइएकोछ। यस आ.ब.मा कालोपत्रे १२०० मीटर, ४ कि.मि.नयाँ सडक, १० कि.मि स्ट्रक्चर सहितको ग्राभेल, १७८० मिटर आर. सि.सि.ढलान तथा करिब २५ कि.मि. सडकको स्तरोन्नती गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।
- एक घर एक धारा खानेपानी कार्यक्रम तर्फ चालु आ.ब.०८१/०८२ मा ५६८ घरधुरीलाई आवश्यक पर्ने विभिन्न क्षमताका २५ वटा खानेपानी ट्याङ्की, २० वटा इन्टेङ्क, सि.सी. -१० वटा तथा ५५ कि.मी. पाइपलाइन विस्तार गरी ५६८ धाराहरु निर्माण भइ आम नागरिकहरुले खानेपानीको उपयोग गरिरहेका छन।
- कृषि तथा पशु विकासमा आधारित उद्यमशीलता परियोजना अन्तर्गत ६९ वटा व्यवस्थित बाख्रा खोर निर्माण, ३९ वटा भकारो सुधार, ८७ उन्नत जातका बाख्रा वितरण, ०५ वटा उन्नत जातका बोका वितरण, १२ वटा बंगुर वितरण, ११० घर मौरी घर वितरण, ७२२ वटा किविका विरुवा वितरण, लोकल जातका ४५०० कुखुराका चल्ला वितरण, पढ्दै कमाउँदै कार्यक्रम अन्तर्गत २ वटा विद्यालयमा १७ वटा टनेल वितरण, १ समूहलाई ३ दिने सहकारी व्यवस्थापन तालिम, ४ समूहलाई युवा उद्यमी तालिम, ३ समूहलाई मौरीपालन सम्बन्धी १ दिने तालिम, ६ समूहलाई महिला सशक्तिकरण सम्बन्धी ३ दिने तालिम, ३ वटा सहकारीलाई कम्प्युटर तथा प्रिन्टर वितरण, ४ वटा बंगुरको खोर निर्माण, १७८ वटा कुखुराको खोर निर्माण, ७० केजी डाँले घाँसको विउ वितरण, ३ वटा वडामा वन्यजन्तुबाट वाली संरक्षणका लागि ४८ कुइन्टल काँडेतार वितरण, २ वटा समूहमा सामूहिक च्याउ खेति कार्यक्रम, पालिका परिसरमा आलमन्ड सहितका ४० वटा विरुवा रोपण, ४५० के.जी विभिन्न खालका तरकारीका विउ खरिदगरी सबै वडामा वितरण, वाराको गढिमाइ मेलामा स्टल राखी मालिकाको सिन्कीको वजारीकरण, राईखन्यू र निमारो डाँले

घाँसको मालिका -२ दर्लिङ्गमा नर्सरी निर्माण, ५ वटा वडामा २९ वटा तरकारीको नर्सरी निर्माणका कार्यहरु सम्पन्न भई आम कृषकहरु लाभान्वित भएको अवस्था रहेको छ।

- वडा र गाउँपालिकामा विद्युतीय हाजिरि प्रणाली जडान,कार्यालयको सुरक्षाको लागि वडा तहमै CCTV जडान गरी गाउँपालिकादेखि अनुगमन, सहकारीहरुको क्षमता विकास, बाल विवाह तथा महिला हिंसा न्यूनीकरण सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम, शिक्षक कर्मचारी र जनप्रतिनिधिहरुको क्षमता विकास तालिम, निशुल्क स्वास्थ्य शिविर, विद्यार्थीसँग अध्यक्ष कार्यक्रम तथा उपाध्यक्षसँग अभिभावक कार्यक्रम लगायतका मुख्य कार्यक्रम संचालन भएका छन्।

सभा सदस्य ज्यूहरु

अब म मालिका गाउँपालिकाको आ.ब. २०८२/०८३ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम पेश गर्दछु:

आर्थिक विकास

कृषि/पशु:

१. मालिका गाउँपालिका भित्र रहेका युवा उद्यमी तथा कृषकहरुको उद्यमशीलता प्रवर्द्धन मार्फत जीविकोपार्जन सुधार गर्न कृषि तथा पशु विकासमा आधारित युवा उद्यमशीलता विकास परियोजना कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।
२. गाउँपालिका भित्रका पशुपालन व्यवसायहरुको विशिष्टीकरण,पशुपंक्षीको नस्ल सुधार आहारको व्यवस्था तथा स्वास्थ्य सेवामा उन्नत प्रविधि र प्राविधिक पहुँचको लागि दक्ष प्राविधिकको व्यवस्था गरिनेछ।
३. पशुपालनको क्षेत्रमा आधुनिक अभ्यासको अनुसरण र पशुको आहार सुधार गर्ने तर्फ ध्यान केन्द्रित गरी पशुजन्य उत्पादनमा आधारित उद्योग तथा व्यवसायलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।पशुपंक्षीको रक्षा गर्दै विभिन्न रोग तथा महामारी नियन्त्रणका लागि विभिन्न खोप कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।खोप कार्यक्रम सञ्चालनको लागि प्रदेश तथा संघीय कार्यालयहरूसँग समन्वय गरिने छ।आगामी वर्षमा यस गाउँपालिकालाई खोरेत रोग मुक्त गाउँपालिका बनाउनको लागि आवश्यक सम्पूर्ण व्यवस्थापकीय कार्यहरु सञ्चालन गरिनेछ।
४. गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका सामुदायिक तथा घरपालुवा कुकुरहरुलाई स्थायी बन्ध्याकरण र भ्याक्सिनेसन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

५. व्यवसायिक कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनमा टेवा, घरदैलोमा प्राविधिक सेवाको नीतिलाई अगिकार गरिनेछ। व्यवसायिक कृषकहरूको फर्महरूमा नै पुगि उपचार गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
६. कृषिको उत्पादकत्व वृद्धिका लागि साना सिंचाई कार्यक्रम मार्फत कृषियोग्य जमिनमा सिंचाईको विस्तार गरी यथासक्य बाँहे महिना सिंचाइको सुविधा पुर्याउने तथा सिंचाई प्रणालीको व्यवस्थापनलाई सुदृढ बनाउन आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ।
७. गाउँपालिकाभित्र रहेका बहुमुल्य जडीबुटीहरू चिराइतो, टिम्मुर, सतुवा, पाँचऔँले लगायतका बस्तुहरूको रोपण र उत्पादनको लागि कृषकहरूलाई प्रोत्साहन तथा क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रम डिभिजन वन कार्यालयको समन्वयमा सञ्चालन गरिनेछ।
८. विभिन्न किसिमका कृषिजन्य यान्त्रिक उपकरणको मर्मत सम्भार गर्नको लागि यस गाउँपालिकाको प्रत्येक वडामा रहेका प्राविधिक जनशक्तिहरूलाई पुनर्ताजगी तालिमको व्यवस्था गरिनेछ।
९. व्यवसायिक मौरीपालन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ र गाउँपालिकालाई मौरी पकेट क्षेत्रको रूपमा विस्तार गरिनेछ।
१०. कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण तथा समयानुकूल विकासको निमित्त कृषिमा यान्त्रीकरण गर्दै हाते ट्याक्टर, कन्सेलर, कोदो चुट्ने मेसिन लगायतका मेसिनरी औजारहरू किसानसँगको लागत साझेदारीमा वितरण गरिनेछ।
११. बढ्दो बसाइसराइले गर्दा उपयोगमा नआएका तथा बाँझो जमिनमा कृषि खेती प्रवर्द्धन गर्न युवा लक्षित सहकारी तथा सामुदायिक खेती प्रणालीलाई प्रोत्साहन गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ।
१२. कृषि उत्पादनलाई प्राङ्गारिक उत्पादनमा रूपान्तरण गरी मालिका गाउँपालिकालाई अर्गानिक पालिकाको रूपमा स्थापित गर्नको लागि सबै वडामा कम्पोष्ट र झोल मोल बनाउने सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिनेछ। युरिया र डिएपी मलको कारोबार गर्ने सहकारीहरूलाई युरिया र डिए.पी.मल खरिद कार्यको लागि विउ पूँजीको रूपमा गाउँपालिकाबाट एकमुष्ट रकम उपलब्ध गराउने नीतिलाई आत्मसाथ गरिनेछ।
१३. लो भोलुम, हाई भ्यालु प्रडक्ट (Low Volume High Value Products) अन्तर्गत गाउँपालिका भित्रका विभिन्न वडाहरूमा अलैची, अदुवा र बेसार खेतीको व्यवसायिक रूपमा विस्तार गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
१४. तरकारीमा आत्मनिर्भर बनाउने उद्देश्यका अनुरूप "एक घर एक करेशाबारी" कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। सो को लागि लागत साझेदारीमा टनेल वितरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
१५. व्यवसायिक पशुपालक कृषकहरूलाई डालेघाँस तथा भुईँ घाँसका विरुवा वितरण तथा उत्पादन कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।

१६. पाडी बेच्ने प्रचलन बढी भएकोले त्यसको न्यूनीकरण गर्नको लागि पहिलो बेत व्याउने पाडी सुत्केरी हुँदा प्रोत्साहन अनुदानलाई निरन्तरता दिइनेछ।
१७. कृषकहरुलाई व्यवसायिक तथा सुरक्षित बनाउनको लागि बाली तथा पशुपंक्षी बीमा कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ।
१८. कृषि,पशुपंक्षी तथा मत्स्य तथ्याङ्क अद्यावधिक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
१९. कृषकहरुको मागलाई मध्यनजर गरी **मागमा आधारित तालिम** संचालन गरिनेछ।
२०. मालिका गाउँपालिकाको पन्चवर्षीय आवधिक योजनाको(२०८०/८१- २०८४/८५) आधारमा पन्चवर्षीय कृषि विकास रणनीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।
२१. जंगली बन्यजन्तुबाट परेको क्षति न्यूनीकरण गर्न सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरी बाली संरक्षणको लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ।
२२. कृषि र कृषकलाई प्रवर्धन गर्न प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदानलाई निरन्तरता दिइनेछ। कृषि पेशालाई मर्यादित र सम्मानित बनाउन कृषि र पशुपंक्षी क्षेत्रमा उत्पादन वा प्रविधि हस्तान्तरणमा उदाहरणीय योगदान पुर्याउने कृषकलाई सम्मान कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।
२३. औषधिजन्य हिसाबले उपयुक्त मानिएको गाँजालाई उत्पादनको प्रकृया अगाडि बढाउन संघीय सरकार,प्रदेश सरकार सँग समन्वय गरी सम्भ्यावता अध्ययन गरिनेछ।
२४. समग्रमा आधारभूत कृषि उपजको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्दै खाद्य सुरक्षा र पोषणको सुनिश्चितता गरी कृषिको आधुनिकीकरण, व्यवसायीकरण तथा बजारीकरणमा जोड दिई आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रवर्धन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ।
२५. वसाइ सराई नियन्त्रण तथा कृषि उत्पादनमा वृद्धि गर्न वडेल नियन्त्रणको लागि कृषकहरुको सक्रिय सहभागितामा तारवारको कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा अगाडी बढाइनेछ।
२६. सुन्तला खेतीलाई व्यवसायीक खेतिको रुपमा अगाडी बढाउनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ।
२७. किसानहरुलाई नेतृत्वदायी भूमिका मार्फत कृषि उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्न आगामी वर्ष गुरु किसान छनौट तथा नमूना फार्म स्थानपा गरिनेछ।
२८. साना किसानलाई बीउ मल औजार सिंचाइ सुविधा र प्रविधिमा सहूलितयत उपलब्ध गराइनेछ। स्थानीय बीउ संरक्षण उत्पादन र वितरणमा किसान समूहहरुलाई प्रोत्साहन गर्नुको साथै भूमिहिन र साना किसानलाई बाँझो जनिम एवं खेती गर्न छाडिएका जग्गाहरु लिजमा दिनेगरी नीतिगत व्यवस्था मिलाइनेछ।

उद्योग, पर्यटन,व्यवसाय,सहकारी:

२९. स्थानीय तहमा आर्थिक सशक्तिकरण तथा व्यवसाय सीप,उद्यमशीलता तथा औद्योगिक प्रवर्द्धन,विशिष्टकृत वस्तु उत्पादन रोजगारी वृद्धि गरी स्थानीय बासिन्दाको आर्थिक अवस्था सुदृढ गरिनेछ।

३०. गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम अन्तर्गत लघु उद्यम विकास मोडेलमा नयाँ लघु उद्यमी सिर्जना गर्नको लागि तालिम संचालन गरिनेछ।
३१. युवा युवतीहरूको विदेश पलायन रोक्नको लागि इलेक्ट्रीसियन, हेयर कटिङ्ग, ड्राइभिङ्ग, पलम्बिङ्ग, सिलाइकटाइ, बुटिक, सेनिटरी प्याड निर्माण, पेन्टिङ्ग जस्ता स्थानीय टोल बजारमा आवश्यक देखिएका सीपमूलक तालिम संचालन गरिनेछ।
३२. दिगो रोजगारी सिर्जना तथा उद्यमशिलता प्रवर्द्धनलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेर **मिसन रोजगारी, दिगो रोजगारी: दिगो रोजगारी र उद्यमशिलता प्रवर्द्धन- अभियान** सञ्चालन गरिनेछ। उद्यमशिलता विकास, लघु तथा घरेलु घरेलु उद्योग विकासको लागि स्थानीय स्रोत सीप र सन्दर्भ अनुकूल लघु तथा घरेलु उद्योग र नवप्रवर्तनशील उद्यमलाई प्रवर्द्धन गर्न व्यवसायको संवर्धन र उद्यमहरूको द्रुतिकरण मार्फत प्रविधिमा पहुँच बजार विस्तार आम्दानीमा वृद्धि गरिनेछ।
३३. व्यवसायीक रूपमा उद्यम व्यवसाय गर्ने उद्यमी तथा कृषकहरूलाई व्यवसायिक प्रोत्साहन गर्नको लागि व्यवसायमा ब्याज अनुदान कार्यक्रमको दायरा विस्तार गरिनेछ।
३४. परम्परागत सीपहरूको संरक्षण प्रवर्द्धन तथा नागरिकको जीविकोपार्जनलाई मजबुत बनाउन डोको, डालो, मान्द्रो, ठेका लगायतका परम्परागत सामाग्रीलाई प्रवर्द्धन गरि व्यवसायिक बनाउने कार्यक्रमको नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ।
३५. **"घुमौ मालिका चिनौ मालिका- हाम्रो सम्पदा हाम्रो सान"** भन्ने मूल नारालाई सफलभूत पार्नको लागि एकिकृत पर्यटन क्षेत्र विकास कार्यक्रम लागु गरिनेछ। साथै वडा नं १ को तिखेचुली र ज्यामिरे गुफा, वडा नं २ को बुढिकोट डाँडा र सैरे दह, वडा नं ३ को विनोद स्मृति पार्क र मदाने लेक, वडा नं ४ को मालिका मन्दिर, पिस पार्क, चमेरे गुफा, वडा नं ५ को लेकपोखरा, वडा नं ६ को भिल्लेमेला, वडा नं ७ को कुमालगाउँ मन्दिर, वडा नं ८ को योगिकुटी, थानापती मन्दिर, मर्भुङ्ग कोट लगायतका स्थानमा पर्यटन प्रवर्द्धनका थप कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
३६. पाहुना घर र होम स्टेको विकासका लागि निजी व्यवसायीसँग समन्वय गरी ग्रामीण पर्यटन प्रवर्द्धन गरिनेछ। पाहुना घरलाई स्थानीय संस्कृति, भेषभूषा, मौलिकता र परम्परागत पेशा, अर्गानिक तथा घरेलु उत्पादनसँग आबद्ध गरिनेछ।
३७. गाउँपालिकाभित्र रहेका सबै धार्मिक तथा साँस्कृतिक सम्पदाहरूको पहिचान अभिलेखिकरण प्रचार प्रसार तथा संरक्षण र संवर्द्धनमा जोड दिइनेछ।
३८. मालिका ८ सिमलटारीमा रहेको आध्यात्मिक ज्ञान केन्द्रलाई सकारात्मक सौँच विकास गर्ने केन्द्रको रूपमा स्थापित गरिनेछ।

३९. मालिका पिस पार्क निर्माणको कार्य सम्पन्न गर्ने, पार्क व्यवस्थापन तथा सुरक्षाको लागि संरक्षण समिति गठन गर्ने र आन्तरिक र बाह्य पर्यटन मार्फत आमदानी प्राप्त गरी थप पर्यटकीय पूर्वाधारहरू निर्माण गरिनेछ।
४०. मालिका-७ घमिरको सिलादीमा डिभिजन वन कार्यालयको समन्वयमा सूचना केन्द्रको लागि पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ।
४१. गाउँपालिकाको आर्थिक समृद्धिको लागि पर्यटन क्षेत्रसँग सम्बन्धित आन्तरिक पर्यटन - पर्यटकीय सर्किट प्रोफाइल निर्माणमा विशेष जोड दिइनेछ।
४२. जनजातिहरूको विभिन्न परम्परागत संस्कृति तथा सम्पदाहरूको संरक्षण, प्रवर्द्धन र विकास गर्न मागमा आधारित कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
४३. गाउँपालिका भित्र रहेका सहकारी संस्थाहरूलाई सुचना प्रविधिजन्य सामग्रीबाट सुविधा सम्पन्न बनाउने उद्देश्यले लागत साझेदारीमा "एक सहकारी एक ल्यापटप प्रिन्टर कार्यक्रम" लाई निरन्तरता दिइनेछ।
४४. सहकारीको समग्र विकासको लागि व्यवस्थापकीय र नेतृत्व विकास तालिम कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
४५. वडा तहमा गठित भएका महिला सहकारीको सबलीकरण गर्दै संस्थागत बजारीकरण सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
४६. नागरिकहरूलाई सर्वसुलभ मूल्यमा खाद्यको पहुँचको सुनिश्चित गर्न खाद्य डिपो मार्फत सबै प्रकारका खाद्यान्नहरू उपलब्ध गराउने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ। साथै स्थानीय उत्पादनको बजारीकरणको लागि खाद्य डिपो मार्फत आवश्यक सहकार्य गरिनेछ।

श्रम तथा रोजगार

४७. मर्यादित श्रम सहितको रोजगारीको सुनिश्चितता गरिनेछ। श्रमिकको हक अधिकार र न्यूनतम पारिश्रमिकको व्यवस्था गरिनेछ। "श्रमको सम्मान राष्ट्रको अभियान" अन्तर्गत गाउँपालिकाका वडा तहमा दक्ष कामदारको ज्याला तथा निर्माण सामग्री लागत साझेदारी हुने गरी रोजगार कार्यक्रमसँगको साझेदारीमा सामुदायिक आयोजनाहरू कार्यान्वयन गरिनेछ।
४८. वैदेशिक रोजगारीमा जाने व्यक्तिहरूको लागि श्रम स्वीकृति र पुनः श्रम स्वीकृतिको कार्य गाउँपालिकाको रोजगार सेवा केन्द्र मार्फत प्रदान हुँदै आएकोमा यस कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउँदै वडा तहबाट श्रम स्वीकृत प्रदान गर्ने व्यवस्थाका लागि संघीय सरकारसँग आवश्यक समन्वय गरिनेछ।
४९. स्थानीय विकास निर्माणमा स्थानीय स्तरमै रोजगारी सिर्जना गर्ने, श्रम परिचालन गर्ने र बेरोजगार जनशक्तिको पहिचान तथा शसक्तिकरण गरिनेछ।
५०. मृतक कामदारका नजिकका हकवालालाई आर्थिक सहायता प्रदान गर्ने, अङ्गभङ्ग भएका श्रमिकलाई आर्थिक सहायता प्रदान गर्ने, कामदारका परिवारलाई स्वास्थ्य उपचार सहयोग उपलब्ध गराउने, मृतकको शव

व्यवस्थापन गर्ने, श्रमिकहरूको उद्धार सम्बन्धी कार्य गर्ने, मृतकका सन्ततीहरूलाई शैक्षिक छात्रवृत्ति लगायत विभिन्न कार्यक्रमहरूको सहजिकरण गाउँपालिकामा रहेको रोजगार सेवाकेन्द्र मार्फत गरिनेछ।

५१. गाउँपालिकाको नीति निर्माण तथा निर्णय प्रकृत्यामा युवाहरूको सहभागितामा जोड दिइनेछ।
५२. वैदेशिक रोजगारको क्रममा पीडित नागरिकहरूको पहिचान गरि पिडित नागरिक तथा निजका परिवारका सदस्यहरूलाई परिचय पत्रको व्यवस्था मिलाइनेछ।
५३. कन्सुलर तथा कानूनी परामर्श सेवाहरू जस्तै खोज तलास तथा उद्धार र विदेशमा मृत्यु भएका श्रमिकहरूको शव झिकाउने, व्यवस्थापन गर्ने तथा वैदेशिक रोजगारीमा गएका श्रमिकहरूसँग सम्बन्धित भवितव्य कार्यहरू भएको अवस्थामा रोजगार सेवा केन्द्र मार्फत सहजिकरण गरिनेछ। यस्ता कार्यको लागि रोजगार केन्द्रलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाइनेछ।
५४. वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, व्यवस्थित र मर्यादित बनाउनको लागि विभिन्न अभिमुखिकरण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ। वैदेशिक रोजगारीलाई थप सुरक्षित र सीपयुक्त बनाउन तथा वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका श्रमिकहरूको सीप र पूँजीको अधिकतम उपयोग गरी गाउँमा नै व्यवसायीक बनाउन उनिहरूको सामाजिक तथा आर्थिक पुनः एकिकरणका गतिविधिहरूलाई विशेष प्राथमिकतामा राखिनेछ। यसको लागि गाउँपालिकाको श्रम आप्रवासन नीति तत्काल तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।
५५. गाउँपालिका भित्र रहेका बेरोजगार युवाहरूलाई रोजगारीका कार्यक्रममा सहभागी गर्न तथा आन्तरिक रोजगारीको प्रवर्द्धन गर्न रोजगार रणनीतिक योजना तयार गरि कार्यान्वयनमा लगिनेछ।
५६. रोजगार सेवा केन्द्रलाई श्रम बैङ्कको रूपमा स्थापना गरी गाउँपालिका भित्रका अदक्ष, अर्धदक्ष तथा दक्ष कामदारलाई सूचीकृत गर्ने र गाउँपालिका भित्र सन्चालन हुने आयोजनाहरूमा त्यस्ता व्यक्तिहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
५७. गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका बेरोजगार तथा रोजगारीको खोजिमा रहेका नागरिकहरूको तथ्याङ्क संकलन तथा विप्लेषण गरी रोजगार सूचना व्यवस्थापन प्रणालीमा अद्यावधिक गरिनेछ।
५८. वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केर आएका श्रमिकहरूको सीप पहिचान गरी स्थानीय तहमा स्वरोजगारमूलक कार्यमा संलग्न गराउन आवश्यक पहल गरिनेछ। स्थानीय युवा उद्वमीहरूलाई प्रोत्साहनका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाइनेछ।

सामाजिक विकास:

स्वास्थ्य:

५९. संबिधानले सुनिश्चित गरिएका आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरू निशुल्क प्रदान गर्न स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्था तथा जनशक्तिलाई सबलीकरण गरी आम नागरिकको आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा सर्वव्यापी पहुँच सुनिश्चित गर्दै निःशुल्क, गुणस्तरीय, विश्वसनीय र समतामूलक बनाउन व्यवस्थापकीय पक्षलाई विशेष ध्यान

दिइनेछ। आकस्मिक सेवाबाट कुनै पनि नागरिक वञ्चित हुने अवस्थाको अन्त्यका लागि आवश्यक प्रवन्ध मिलाइनेछ।

६०. स्वास्थ्य सेवामा शहीद, बेपत्ता परिवार, द्वन्द्व पीडित, गरिब, दलित, अपाङ्गता भएका तथा उत्पीडित समुदायका व्यक्तिहरूलाई समेत सर्वसुलभ र पहुँचयोग्य बनाउन **स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम** मा गाउँपालिकाको सहभागितालाई अभिवृद्धिगरी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ। स्वास्थ्य विमा कार्यक्रममा देखिएका समस्याहरूको पहिचान गरी आवश्यक नीतिगत सुधारका लागि सम्बन्धित निकायमा समन्वय गरिनेछ।

६१. "गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवालाई प्रभावकारी र दिगो रूपमा कार्यान्वयनका लागि स्वास्थ्य कर्मिहरूको ज्ञान, सीप र क्षमता विकासका लागि आवश्यक तालिम सेमिनार तथा गोष्ठीहरूको आयोजना गरिनेछ।

६२. स्वास्थ्य संस्थाहरूको सेवा प्रवाहलाई नागरिकमैत्री बनाउन गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरूको पूर्वाधार निर्माण तथा स्तरोन्नतीमा विशेष जोड दिइनेछ। स्वास्थ्य संस्थाहरूमा औषधी तथा उपकरणहरूको अभाव हुन नदिन आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ।

६३. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र संघीय सरकारबाट स्वास्थ्य सम्बन्धी ल्याव स्थापना र ल्यावमा काम गर्ने कर्मचारीहरूको दरबन्दी नभएको कारण गाउँपालिकाले ल्याव सम्बन्धी सेवा प्रवाह गर्न समस्या भएको कारण संघीय तथा प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी हाललाई गाउँपालिकामा भएको मौजुदा जनशक्ति मार्फत ल्याव सम्बन्धी सेवालाई सुचारु गरिनेछ।

६४. गाउँपालिका भित्र रहेका सम्पूर्ण स्वास्थ्य चौकीहरूमा ग्रामीण अल्ट्राशाउण्ड विस्तार गर्दै निशुल्क रूपमा सुत्केरी र गर्भवती महिलाहरूलाई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिने कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ।

६५. विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको स्वस्थ जीवनशैली प्रवर्द्धन गर्न विद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम हरेक विद्यालयमा संचालन गरिनेछ।

६६. स्वास्थ्य संस्थाहरूको निरन्तर मुल्याङ्कन र गुणस्तर कायम गर्नको निम्ति न्युनतम सेवा मापदण्ड कार्यक्रम लाई निरन्तरता दिइनेछ।

६७. स्वास्थ्यकर्मी, महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूको प्रभावकारी परिचालन गरि स्वास्थ्य सेवामा थप सुधार गर्ने नीति ल्याइनेछ।

६८. पुर्ण खोप, पुर्ण प्रसुति गाउँपालिकाको। र दिगोपना सुनिश्चितताका लागि थप कार्यक्रमको व्यवस्था मिलाइनेछ।

६९. योग अभ्यासको माध्यमबाट आम नागरिकमा देखिएको नैराश्यता, विभिन्न खालका मानसिक रोगहरूको निदानका लागि आवश्यक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ। आयुर्वेद कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाउदै नागरिक आरोग्य केन्द्रहरू सञ्चालनमा ल्याइनेछ।

७०. आम नागरिकहरूलाई विशेषज्ञ स्वास्थ्य सेवाको सुविधा पर्याप्त नभएको हुँदा समय समयमा विशेषज्ञ चिकित्सकहरू हायर गरी विशेषज्ञ स्वास्थ्य शिविरहरू (आँखा शिविर, मुटु रोग, मधुमेह तथा मृगौला सम्बन्धी रोग, मुख तथा दन्त रोग, नाँक, कान, घाँटी र महिला रोग) सञ्चालन गरिदै आएकोमा आगामी वर्षमा समेत यो कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाउदै निरन्तरता दिइनेछ।

७१. भौगोलिक रूपमा दुर्गम क्षेत्रमा बसोबास गर्ने सुत्केरी, गर्भवती महिलालाई स्वास्थ्य संस्थासम्म आइपुग्न आमा सुरक्षा कार्यक्रम मार्फत विशेष सहूलियत प्रदान गरिनेछ।

७२. मानसिक स्वास्थ्य प्रवर्धन तथा आत्महत्या रोकथाम सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा सबै वडारूमा सञ्चालन गरिनेछ।

७३. म स्वस्थ मेरो समुदाय स्वस्थ भन्ने नारालाई आत्मसाथ गरी सो सँग सम्बन्धित विभिन्न जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरूलाई सबै वडाका वडा अध्यक्ष ज्यूहरूको नेतृत्वमा प्रभावकारी रूपमा सञ्चालनका लागि व्यवस्था मिलाइनेछ।

शिक्षा:

७४. विद्यालय शिक्षालाई गुणस्तरीय, जीवनोपयोगी र व्यवहारिक बनाउन विद्यालयको शैक्षिक, प्रशासकीय र शैक्षणिक सेवा प्रवाहको क्षेत्रमा अभूतपूर्व सुधारको थालनी गरिनेछ। आ.ब.२०८१/०८२ मा सञ्चालन तथा कार्यान्वयनमा आएका सकारात्मक र प्रभावकारी कार्यहरूलाई निरन्तरता दिइनेछ।

७५. विद्यालयमा हुने शैक्षिक क्रियाकलापहरूलाई विद्यार्थी केन्द्रित, प्रविधियुक्त, परियोजनात्मक, प्रयोगात्मक बनाउन पाठ्यक्रम प्रदत्त क्रियाकलापहरू सञ्चालन गराउन शिक्षकहरूको लागि मागमा आधारित क्षमता विकास तालिम र प्रोत्साहनका कार्यक्रमहरू लागु गरिनेछ।

७६. सबै विद्यालयहरूमा भर्चुअल शिक्षण प्रणालीको उच्चतम सदुपयोग, अन्तर्क्रियात्मक डिजिटल प्लेटफर्म मार्फत विद्यालयमा भएका सकारात्मक शैक्षिक क्रियाकलापहरूको आदानप्रदान, नव प्रवर्तनात्मक सिकाई क्रियाकलापहरूको प्रयोगको लागि विद्यालयमा कार्यरत शिक्षकहरूको क्षमता विकास तथा डिजिटल प्रणाली प्रयोगको लागि आवश्यक पूर्वाधार निर्माणका कार्यहरूको थालनी गरिनेछ।

७७. तालिकाबद्ध सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन, शिक्षक मेन्टरिङ, द्रुत गुनासो सुनुवाइ तथा निराकरणका कार्यहरूलाई व्यवस्थित गरी विद्यालयमा सुशासन, नियमितता कायम गरी सबै विद्यालयलाई लक्ष्योन्मुख नतिजामुखी शिक्षणको लागि अभिप्रेरित गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ।

७८. शिक्षण सिकाइलाई सामग्रीयुक्त र योजनाबद्ध बनाउन हरेक कक्षा शिक्षणमा शैक्षिक सामग्रीको प्रयोग गर्ने तथा योजना निर्माण गरी कक्षाकोठामा प्रवेश गर्ने वातावरण सिर्जना गर्न शैक्षिक सामग्री अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ।
७९. माध्यमिक तह (कक्षा ११ र कक्षा १२) मा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको अध्ययन गर्ने विषयको प्रकृति अनुसार न्यूनतम ज्यालासहितको वर्षमा २ हप्ते इन्टर्नसिपको व्यवस्था अनिवार्य गरिनेछ। उक्त कार्यलाई थप व्यवस्थित गर्न "पढ्दै कमाउँदै" कार्यक्रमलाई विस्तार गरिनेछ।
८०. विद्यालयलाई बालमैत्री, अपाङ्गमैत्री तथा विपद्प्रतिरोधी बनाउन आवश्यक विद्यालयहरूमा भवन निर्माण गर्ने, भएका विद्यालय भवनहरूको स्तरोन्नती गर्ने, बालमैत्री शौचालय, खेलमैदान निर्माण गर्ने, कक्षा कोठाहरूमा स्मार्टबोर्ड, वाइटबोर्ड, बुक कर्नर, बालमैत्री फर्निचर उपलब्ध गराउने तथा कक्षा कोठा, विद्यालय भवन निर्माण, खेलमैदान लगायतका स्थानहरूलाई सुरक्षित बनाउने नीति अबलम्बन गरिनेछ।
८१. विद्यालयमा जनशक्ति व्यवस्थापनको लागि शिक्षक दरबन्दी मिलान र कक्षागत, विषयगत र विद्यार्थी संख्याको आधारमा न्यून दरबन्दी भएका विद्यालयहरूको लागि वार्षिक रूपमा शिक्षण सहयोग अनुदान प्रदान गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ।
८२. उच्च बसाँइसराई, न्यून जन्मदर आदिको कारण विद्यालयमा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात कमी हुने समस्या समाधान गर्न विद्यालय समायोजन तथा शिक्षक दरबन्दी मिलानको कार्यक्रमलाई निरन्तरता प्रदान गरिनेछ।
८३. गैरसरकारी संस्था (यु.डब्लु.एस.नेपाल) सँगको साझेदारीमा शैक्षिक गुणस्तर प्रवर्धन गर्ने, बालमैत्री भवन निर्माण गर्ने तथा शून्य शैक्षिक गरिबी (ZEP) जस्ता कार्यक्रमहरू अगाडि बढाउने नीति अबलम्बन गरिनेछ।
८४. शैक्षिक संस्थाहरूमा नवपर्वर्तन, अनुसन्धान, सिर्जनशिलता, समुदायमा भएका ज्ञान तथा सिपको संरक्षण तथा विस्तार गर्ने जस्ता कार्यहरूको लागि निरन्तर अतिरिक्त क्रियाकलाप, शैक्षिक प्रदर्शनी, मिनी संग्राहालय निर्माण, नुतन विचार प्रतियोगिता जस्ता कार्यहरू गरिनेछ।
८५. गाउँपालिका भित्रका मौजुदा न्यूनतम शैक्षिक योग्यता भएका युवाहरूलाई सामान्य परीक्षण गरी विषयगत स्वयंसेवक बैंक निर्माण गरी शिक्षक अभाव भएका विद्यालयहरूमा न्यूनतम प्रोत्साहन उपलब्ध गराई विद्यालय सेवामा प्रवेश गर्ने आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ।

८६. विशेष आवश्यकता भएका विद्यालयहरूको लागि स्रोत कक्षा स्थापना, विद्यालय छाडेका, विद्यालय भन्दा टाढा रहेका बालबालिकाहरूको लागि खुला विद्यालय स्थापनाको संभाव्यता अध्ययन गरिनेछ। अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूलाई विशेष विद्यालयमा उनीहरूको पहुँच बढाउन आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ।
८७. विद्यालय शिक्षाको विकासको लागि विद्यार्थीसँग विशेषज्ञ, विद्यालयको लागि मेरो सहयोग जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
८८. विद्यालयमा आवधिक रूपमा स्वास्थ्य परीक्षण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ। दिवा खाजा कार्यक्रमलाई व्यवस्थित गरिनेछ। सबै विद्यार्थीहरूको लागि ताजा, अर्गानिक तथा स्थानीय खाद्यवस्तुबाट निर्मित खाजा व्यवस्थापनमा विद्यालयसँग सहकार्य गरिनेछ।
८९. सबै विद्यालयमा बालबालिकाको उमेर सुहाउँदो खेल पूर्वाधार सहितको खेल मैदान र स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्था गरिनेछ।
९०. विद्यालयमा भएका शैक्षिक क्रियाकलापहरूको व्यवस्थित तथा शुद्ध मूल्याङ्कन गरी कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन प्रदान गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ। सबै कक्षामा गर्नुपर्ने आन्तरिक मूल्याङ्कन व्यवस्थित गर्ने र कक्षा ५ र ८ को पालिकास्तरीय वार्षिक परीक्षा सञ्चालन गरी मूल्याङ्कन गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ।
९१. विद्यालयमा विज्ञान प्रयोगशाला, पुस्तकालय, कम्प्युटर ल्याब क्रमशः प्रदान गर्दै जाने नीति अबलम्बन गरिनेछ।
९२. शैक्षिक वर्ष २०८२ लाई **शैक्षिक सुधार वर्ष २०८०** को अनुक्रमको रूपमा मनाइनेछ। विद्यालय उमेर समूहका बालबालिकाहरूलाई विद्यालयमा भित्र्याउने, सिकाउने, टिकाउने र सफल गराउने कार्यलाई अभियानका रूपमा अगाडि बढाइनेछ।
९३. बिगतका आ.व.मा जस्तै विद्यालयको नतिजामा उल्लेख्य सुधार ल्याउन सेमी होस्टेल कार्यक्रमलाई थप सुधारका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ।
९४. हालसम्म कम्प्युटर तथा प्रिन्टर उपलब्ध नभएका विद्यालयहरूमा क्रमशः कम्प्युटर तथा प्रिन्टर उपलब्ध गराउने "एक विद्यालय एक कम्प्युटर/प्रिन्टर"/प्रोजेक्टर नामक कार्यक्रमलाई निरन्तरता प्रदान गरिनेछ।
९५. गाउँपालिका भित्रका सामुदायिक विद्यालयहरूमा क्रमशः सक्षम र क्षमतावान प्रधानाध्यापकको व्यवस्था विद्यमान ऐन तथा नियमानुसार गरिनेछ। विभिन्न विद्यालयहरूमा कार्यरत प्रधानाध्यापकहरूको क्षमता विकासका लागि विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

९६. विद्यालय क्षेत्रलाई शान्ति क्षेत्रको रूपमा स्थापित गर्न पठनपाठनमा व्यवधान गर्ने कुनै पनि प्रकारका गतिविधिलाई पूर्णतः निरूत्साहित गर्ने नीति लिइनेछ।
९७. अति विपन्न, जेहन्दार, अनाथ, अशक्त, दलित, अल्पसंख्यक, लोपोन्मुख जातजातिका बालबालिकाहरूलाई छात्रवृत्ती प्रदान गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ। यसको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाइनेछ।
९८. अध्यक्षसँग विद्यार्थी र अभिभावकसँग उपाध्यक्ष कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।
९९. राष्ट्रिय रूपमा ख्यातिप्राप्त सामुदायिक विद्यालयहरूसँग सिकाइ आदानप्रदान गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ।
१००. विद्यार्थीहरूलाई खेलप्रतिको रुचि बढाउन, निरोगी, स्वस्थ तथा अनुशासित बनाउने उद्देश्य अनुरूप गाउँपालिका स्तरीय खेलकुद प्रतियोगिताहरू सञ्चालन गरिनेछ।
१०१. गाउँपालिकाका युवा शिक्षकहरूलाई खेल प्रशिक्षण प्रदान गरी खेल शिक्षकको अभावलाई न्यूनीकरण गरिनेछ।
१०२. अनौपचारिक, निरन्तर सिकाइलाई प्रवर्धन गर्न सामुदायिक सिकाइ केन्द्रलाई थप जिम्मेवार बनाउने नीति अबलम्बन गरिनेछ। लागत साझेदारीमा आधारित साक्षरता कार्यक्रम तथा अनौपचारिक शिक्षा / आजिवन सिकाइ कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
१०३. संस्थागत विद्यालयहरूमा नियमतः व्यवस्था गरिएको पाठ्यक्रमको कार्यान्वयन गर्ने, तोकिएको प्रतिशत छात्रवृत्ती उपलब्ध गराउने, योग्यताप्राप्त शिक्षकको व्यवस्था जस्ता कार्यहरूको नियमन गरिनेछ।
१०४. कक्षा १२, एस.इ.इ., कक्षा ५ र ८ मा उत्कृष्ट नतिजा हासिल गराउने उत्कृष्ट शिक्षक तथा कर्मचारीहरूलाई शैक्षिक अवलोकन भ्रमणका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाइनेछ।
१०५. विद्यालयमा रिक्त दरबन्दीहरूमा पदपूर्ति गर्न शिक्षक बैंकको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ।
१०६. विपदको समयमा सिकाइको निरन्तरताको लागि सिकाइ अपुरण द्रुत सिकाइ योजना कार्यान्वयन गरिनेछ।
१०७. अनिवार्य तथा निशुल्क शिक्षा सम्बन्धी कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्न विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरूलाई विद्यालयमा भित्राउन ठोस योजना अगाडी सारिनेछ।
१०८. विद्यालयमा हुने आर्थिक, भौतिक तथा शैक्षिक पक्षहरूलाई पारदर्शी र जवाफदेही बनाउन लेखापरीक्षण, सामाजिक परीक्षण, जिन्सी व्यवस्थापन तथा सार्वजनिक सुनुवाइ जस्ता कार्यक्रमहरू नियमित रूपमा गर्ने नीति

अवलम्बन गरिनेछ। साथै सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत संभार र लिलाम सकार कार्यलाई विषेश प्राथमिकतामा राखि कार्यान्वयनमा लगिनेछ।

१०९. फरक क्षमता भएका बालबालिका दलित तथा अल्पसंख्यक विद्यार्थीहरूको लागि समावेशी शिक्षा कार्यान्वयन जनचेतना तथा सहजीकरण गर्न बालबालिका तथा समावेशी शिक्षा सञ्जाल गठन तथा सञ्चालन गरिनेछ। स्किल अप फ्राइडे (SKILL UP FRIDAY) अभियानलाई कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ।

११०. विद्यालय समायोजन र दरबन्दी मिलानको कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।

१११. नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र विभिन्न दाताहरूको लागत साझेदारीमा शिक्षक, विद्यार्थी र विद्यालयसँग सम्बन्धी पदाधिकारीहरूलाई स्वदेश तथा विदेशमा अध्ययन अवलोकन भ्रमणको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ।

युवा तथा खेलकुद:

११२. खेल क्षेत्रको माध्यमबाट खेल पर्यटन तथा आपसी सम्बन्ध विकास र विस्तारका लागि गाउँपालिका स्तरीय खेलकुद समिति गठन गर्न कानूनी प्रवन्ध मिलाइनेछ।

११३. अन्तर स्थानीय तहका जनप्रतिनिधि र कर्मचारीबीच समन्वय, सहकार्य र सुमधुर सम्बन्ध बढाउन तथा गाउँपालिका भित्रका शिक्षक, कर्मचारी तथा युवा क्लबहरूको खेल क्षेत्रमा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि गर्न **मालिका रनिङ्ग शिल्ड** कार्यक्रम प्रत्येक वर्ष सञ्चालन हुदै आएकोमा आगामी वर्ष समेत उक्त कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।

११४. विद्यालयहरूमा खेल कार्यक्रमहरू संचालन गर्न तथा खेलकुद सम्बन्धी आवश्यक तालिम प्रदान गर्न खेल प्रशिक्षकको व्यवस्था गर्ने नीति लिइनेछ।

११५. गाउँपालिका भित्र रहेका विद्यार्थीहरूको अन्तरनिहित क्षमता प्रफुष्टन गर्न तथा विद्यालय स्तरीय खेल क्षेत्रको विकास गर्न राष्ट्रपति रनिङ्गशिल्ड कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।

११६. विद्यालयका छात्र छात्राहरूमा जीवनउपयोगी सीप प्रवर्द्धन गर्न रेडक्रम, स्काउट, रोटरी क्लब लगायतका संघ संस्थाहरूसँग साझेदारी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

११७. गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका गैर नाफामुलक दर्तावाला विभिन्न क्लबहरू मार्फत राष्ट्रिय खेल भलिबलको विकास र विस्तारका लागि आवश्यक कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।

पूर्वाधार विकास:

११८. **"सडक पूर्वाधारको विकास: मालिकाको समृद्धिको आधार"** भन्ने नारालाई आत्मसाथ गर्दै सडक पूर्वाधारलाई आवश्यकता, औचित्यतता र सान्दर्भिकताको आधारमा व्यवस्थित गरी दिगोपना सुनिश्चित गर्ने नीतिकासाथ सडक निर्माणका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।

११९. प्रमुख प्रशासनीक भवन निर्माणको कार्य सम्पन्न भइसकेको हुँदा नागरिकहरूलाई छिटो छरितो रुपमा सेवा प्रवाह गर्नको लागि एकद्वार सेवा प्रणालीलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी कार्यान्वयन चरणमा लगिनेछ।
१२०. मालिका गाउँपालिका भित्रका प्रमुख चोक बजार विद्यालय स्वास्थ्य चौकी सरकारी कार्यालय धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलतर्फ जाने मार्गहरूमा दिशा संकेत सूचना पाटीहरूको व्यवस्था मिलाइनेछ।
१२१. टोल टोलका वस्तिहरूलाई मूल सडक सञ्जालमा आवद्ध गर्नको लागि प्रत्येक वडामा एक स्मार्ट सडक निर्माणको कार्यक्रमलाई लागु गरिनेछ।
१२२. योजनाबद्ध र वातावरणमैत्री पूर्वाधार दिगो विकासको पहिलो आधार भन्ने नारालाई मूर्तरुप दिन रणनीतिक महत्वका सडकहरूको क्रमागत आयोजनालाई उच्च प्राथमिकता दिइ वातावरणमैत्री संरचनामा जोड दिइनेछ।
१२३. सिलादी घमिर अर्खावाङ्ग सडकको कालोपत्रे कार्य संघीय तथा प्रदेश सरकारसँगको समन्वयमा अगाडी वढाई २ वर्ष भित्रमा सम्पन्न गर्नको लागि पहल गरिनेछ।
१२४. ठेक्काबाट सञ्चालन गरिने विकास निर्माणका कार्यहरूको गुणस्तरियता र दीगोपना कायम गर्नको लागि लाभग्राहीहरूबाट अनुगमन समिति गठन गरी दैनिक रेखदेख र अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।
१२५. मालिका गाउँपालिकाको पन्चवर्षिय योजनाले **परियोजना बैङ्कमा** उल्लेख गरेका आयोजनाहरूको क्रमश प्राथमिकताका आधारमा कार्यान्वयन गरिनेछ।
१२६. निर्माण भएका सडक तथा भौतिक संरचनाहरूको मर्मत सम्भारको लागि मर्मत सम्भार कोषको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ। सडकहरूको मर्मत सम्भार गर्दा स्थानीय श्रमको उपयोग गर्नको लागि सम्भव भए सम्म लेन्थ वर्कर मार्फत गराइनेछ।
१२७. पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धी कार्यक्रमहरू संचालन गर्दा विभिन्न दातृनिकाय, साझेदार संस्थासँग समन्वय गरि संचालन गरिनेछ।
- सडक पूर्वाधार:**
१२८. गाउँपालिकाको सडक यातायात गुरुयोजना अनुरूप सडकको **Right of Way** कायम गरी **नक्सा पास कार्य** हालसम्म सञ्चालन हुन नसकेको हुँदा आगामी वर्षमा यसलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी कार्यान्वयन गरिनेछ।
१२९. मालिका गाउँपालिका विपदको दृष्टिले उच्च जोखिममा रहेको, प्रत्येक वर्ष पहिरो तथा बाढीको कारण सडक अवरुद्ध हुने हुँदा स्थानीय जनशक्ति प्रयोग गरी अवरुद्ध सडकहरू खुलाउने नीतिलाई अवलम्बन गरिनेछ।
१३०. आगामी आर्थिक वर्षमा अनिवार्य आवश्यकता बाहेक नयाँ सडक निर्माण गरिने छैन नयाँ सडक निर्माण गर्दा तथा पुराना सडकको स्तरोन्नति गर्दा अनिवार्य रुपमा नाली निर्माण गर्ने नीति लिइनेछ। साथै **Bio Engineering** कार्यक्रम मार्फत सडकको दाँयाबाँया विभिन्न प्रकारका भूक्षय नियन्त्रण गर्ने विरुवाहरूको रोपण कार्यक्रम अभियानको रुपमा अगाडी वढाइनेछ।

१३१. यस गाउँपालिकाको वडा नं.८ मरभुङ्गका आम नागरिकहरूले उपयोग गर्ने मरभुङ्ग मैदान अर्खावाङ्ग सडकको स्तरोन्नती र पीचको कार्य अगाडी वढाइनेछ।
१३२. राष्ट्रिय राजमार्गको रुपमा रहेको सालझन्डी ढोरपाटन सडक आयोजना अन्तरगत यस मालिका गाउँपालिका क्षेत्रभित्र पर्ने सडक क्षेत्रको स्तरोन्नती तथा पिचको कार्य आगामी २ वर्ष भित्रमा सम्पन्न गर्नको लागि संघीय सरकारसँग समन्वय तथा पहल गरिनेछ।
१३३. स्थानीय तहको योजना तर्जुमा प्रकृयाबाट प्राथमिकीकरण तथा छनौट भएका स्थानीय पूर्वाधार विकास आयोजनाहरूको कार्य सम्पन्न पश्चात आयोजनालाई दीगो बनाउनको लागि मर्मत संभार कोषको स्थापना गरी कार्यान्वयनमा लगिनेछ।
१३४. स्थानीय पूर्वाधार सेवालाई व्यवस्थित, दीगो तथा जलवायु मैत्री बनाउनको साथै जोखिममा परेका महिला दलित जनजाति पिछडिएका वर्ग तथा विपन्न समुदायलाई स्थानीय स्तरमा श्रममा आधारित रोजगारी सृजना गरिनेछ।
१३५. संघीय सरकारको साझेदारीमा तपशीलका आयोजनाहरूको कार्यान्वयन गरिनेछः
- ❖ यस गाउँपालिकाको गौरवको आयोजनाको रुपमा रहेको फूलबारी चोरकाटे अर्जे,बोम,नेटा भिमगिठे सडक क्रमागत रुपमा स्तरोन्नती भइरहेकोमा आगामी आ.व. भित्रमा ग्राभेल लगायत स्तरोन्नतीको कार्य सम्पन्न गरिनेछ।
 - ❖ फूलबारी चिसापानी निस्ती देउराली भिमगिठे सडक आयोजनाको स्तरोन्नति कार्यको लागि रु.७ करोड बजेट सुनिश्चित भइसकेको हुँदा उक्त सडकको स्तरोन्नती ३ वर्ष भित्रमा सम्पन्न गरिनेछ। देउराली लिलिङ्ग भिमगिठे खण्डलाई आगामी वर्षमा विशेष प्राथमिकताका साथ निर्माण गरिनेछ।
१३६. प्रदेश सरकारसँगको साझेदारीमा निम्नानुसारका आयोजना संचालन गरिनेछः
- ❖ नेटा दर्लिङ्ग गंगरे मोटरबाटो वडा नं १,२,३
 - ❖ फूलबारी चिसापानी निस्ती देउराली भिमगिठे सडक वडा नं.६,५,२,१

खानेपानी:

१३७. एक घर एक धारा खानेपानी आयोजना अन्तरगत संघ र प्रदेश सरकारको समन्वयमा सम्पूर्ण वडाहरूमा खानेपानीको व्यवस्था मिलाईनेछ। एक घर एक धारा खानेपानीको कार्यक्रम सम्पन्न भएका आयोजनाहरू संस्थागत रुपमा विकास गरी उक्त आयोजना मर्मत संभार र सञ्चालन गर्ने गरी समुदायलाई हस्तान्तरण गरिनेछ। साथै योजनाहरू सञ्चालन व्यवस्थापनका लागि तालिमको समेत व्यवस्था मिलाईनेछ।
१३८. गाउँपालिकाभित्र रहेका सम्पूर्ण खानेपानीहरूको मुहान दर्ता सम्बन्धी कार्यविधि बमोजिम दर्ता गरी पालिका स्तरीय खानेपानी समिति निर्माण गर्ने र सो मार्फत मर्मत सम्भार गर्ने कार्य गरिनेछ। यस कार्यक्रमलाई

सफलभूत पार्कको लागि नीतिगत व्यवस्था गरी अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ। छिमेकी स्थानिय तहले श्रोत उपयोग गरे वापत हाम्रो गाउँपालिकामा दर्ता गरी श्रोत उपयोग कर तिर्नु पर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।

भवन निर्माण तथा मर्मत:

१३९. राष्ट्रिय भवन संहिताको आधारमा स्थानीय भवन मापदण्ड संहिता तर्जुमा गरी गाउँपालिकाभित्र नयाँ घरहरू निर्माण गर्दा नक्सापास गर्ने र निर्माण भैसकेका घरहरूको घर प्रमाणित गर्ने नीति सम्बन्धमा कानूनी प्रवन्धका साथै जनशक्तिको व्यवस्थापन गरि कार्यान्वयन चरणमा लगिनेछ।
१४०. १५ शैया अस्पताल निर्माणको लागि ठेक्का खोली सम्झौताका लागि आवश्यक प्रकृया अगाडी बढेको हुँदा सम्झौता अवधि भन्दा पहिले नै कार्य सम्पन्न गरी सेवा सुरू गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्थापकीय पहल गरिनेछ।
१४१. मालिका नमूना माध्यमिक विद्यालयको १२ कोठे पक्की भवनको निर्माण कार्य सम्पन्न भइसकेको हुँदा अन्य अत्यावश्यक पूर्वाधारहरूको निर्माण कार्य क्रमागत रूपमा अगाडी बढाइनेछ।
१४२. वडा नं ३ मा स्वास्थ्य चौकी भवनको मर्मत संभारको कार्य सम्पन्न भएको हुँदा आगामी आर्थिक वर्षदेखि हाङ्गदीका आम नागरिकहरूको चाहाना र प्रचलित ऐन कानुनलाई ध्यानमा राखी पायक पर्ने स्थानमा नयाँ भवन निर्माणको कार्य प्रारम्भ गरिनेछ।
१४३. संघीय सरकार विशेष अनुदान अन्तर्गत स्वास्थ्य गुणस्तर सुधार कार्यक्रम मार्फत गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका स्वास्थ्य संरचनाहरूको स्तरोन्नती गरी सेवा प्रवाहलाई चुस्त दुरुस्त र प्रभावकारी बनाउने नीति लिइनेछ। साथै प्रत्येक वडामा स्मार्ट हेल्थहटको निर्माण गरिनेछ।

सामाजिक समावेशीकरण:

१४४. महिला सशक्तिकरण मार्फत हरेक क्षेत्रमा महिलाको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्दै आर्थिक सशक्तिकरण तथा क्षमता विकासका कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ। पिछडीएको विपन्न एवं गृहणी महिलाहरूको आर्थिक सशक्तिकरणका लागि जीविकोपार्जन उद्यमशीलता प्रोत्साहन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
१४५. बालअधिकारको सुनिश्चितताको लागि बालमैत्री स्थानीय शासन विकास र प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक प्रोत्साहनमूलक कार्यक्रम संचालन गरी आगामी २ वर्ष भित्रमा **बालमैत्री स्थानीय तह** घोषणा गरिनेछ।
१४६. बालबालिकाहरूको हक हित संरक्षण गर्दै विविध गतिविधिहरूमा उनीहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्ने व्यवस्था गरिनेछ।
१४७. लैङ्गिक समानता कायम गर्न तथा महिलाहरूको मूलप्रवाहीकरणको लागि लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहीकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। जसको प्रभावकारीता परीक्षणको लागि लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण, जेसी अडिट (GESI Audit) कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ।

१४८. गाउँपालिकाको नीति, बजेट तथा कार्यक्रम र कानून तर्जुमा गर्दा लैङ्गिक समावेशी हुने गरि तर्जुमा गरिनेछ। साथै बजेट निर्माण गर्दा लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट (GRB) को अवधारणालाई ध्यानमा राखि निर्माण गरिनेछ र त्यसको लागि आवश्यक तालिम तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
१४९. लैङ्गिक समानता तथा महिला सशक्तिकरणको क्षेत्रमा पहिचान गरिएका विद्यमान १२ वटा जल्दाबल्दा समस्याहरु सम्बन्धी बेइजिङ्ग घोषणापत्र, १९९५ सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
१५०. संयुक्त राष्ट्रसंघको सुरक्षा परिषदको महिला, शान्ति र सुरक्षा सम्बन्धि निर्णय नं १३२५ र सशस्त्र युद्ध कार्यनीतिको रूपमा हुने यौनहिंसा सम्बन्धी निर्णय नं १८२० सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम तथा तालिम संचालन गरिनेछ।
१५१. महिला अधिकार र कानूनी साक्षरता तालिमको साथै महिलाको लागि नेतृत्व विकास तालिम संचालन गरिनेछ।
१५२. अनाथ, असहाय, अपाङ्गता भएका टुहुरा, अशक्त तथा आफ्नो जीवनयापन आफै धान्न नसक्ने वर्गलाई गाउँपालिकाको समन्वयमा विभिन्न गैर सरकारी संस्थासँग सहयोगका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ।
१५३. जेष्ठ नागरिकको जीवन सम्मानित सुरक्षित र व्यवस्थित बनाइ उनीहरुको ज्ञान सीप र अनुभवलाई गाउँपालिकाको समृद्धिको लागि उपयोग गरिनेछ। मालिका गाउँपालिकाको वडा नं.८ मा जेष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्रलाई थप स्तरोन्नति गरी **जेष्ठनागरिक पुनर्मिलन कार्यक्रम** संचालन गरिनेछ।
१५४. विपन्न दलित लक्षित कार्यक्रमहरु (आरन सुधार, सिलाइ पेशा संरक्षण, पन्चेबाजा संरक्षण,) संचालन गरिनेछ। कटुवालहरुको पेशा संरक्षण गरी निजहरुले सूचना सम्प्रेषण गरे वापत गाउँ गाउँमा माना चामल उठाउने कार्यलाई निरुत्साहित गरिनेछ। यस वापत निजहरुलाई एकमुष्ट रकम उपलब्ध गराउने नीति लिइनेछ।
१५५. अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई समाजले हेर्ने दृष्टिकोणमा परिवर्तन गरी जीवनयापनका लागि आवश्यक पर्ने ज्ञान वा सीपमूलक तालिमको व्यवस्था गरिनेछ।
१५६. पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धी कार्य गर्दा बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री हुने गरि निर्माण गरिने कार्यलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखिनेछ।
१५७. समुदाय तथा विद्यालय तहमा रहेका बाल क्लबको सशक्तिकरण गरी स्थानीय बाल संजाल गठन गरिनेछ।
१५८. महिला बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक लगायतका लक्षित वर्गलाई नीति निर्माण, योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा अपनत्व लिने गरि आवश्यक कानूनी सुधार गरिनेछ।

१५९. बाल विवाह, दाइजो, छुवाछुत, बोक्सी प्रथा, जातिय हिंसा, लैङ्गिक हिंसा, घरेलु हिंसा, बालबालिका विरुद्धको हिंसा लगायत सबै प्रकारका विभेद र शोषणलाई प्रश्रय दिने सामाजिक संरचना, मूल्य मान्यता तथा सोचको विरुद्ध शुन्य सहनशीलताको नीति अबलम्बन गरिनेछ।

१६०. गाउँपालिकामा युवाहरूलाई कुलतबाट जोगाउने, उनीहरूलाई सकारात्मक सोचका साथ पढाई, उद्यम जस्ता क्षेत्रमा अग्रसर गराउन युवा प्रोत्साहन तथा मनोपरामर्शका कार्यक्रमहरू अगाडी सार्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ।

वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन:

१६१. वन श्रोतको दीगो उपयोग गर्न प्रत्येक वस्तीमा रहेका पानीका परम्परागत स्रोतहरूलाई संरक्षण र पुनरभरण गर्ने कार्यक्रम लागु गर्ने, गाउँमा भएका पोखरीहरूको मर्मत सम्भार अभियानको रूपमा संचालन गर्ने, वर्षातको पानी संकलन गरी खानेपानी र सिँचाइमा प्रयोग गर्न सक्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ। जोखिममा रहेका जलाधार क्षेत्रको संरक्षण एवम व्यवस्थापन सम्बन्धमा विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

१६२. वन व्यवस्थापनमा लाभग्राहीहरूको सक्रिय सहभागितामा वन पैदावारको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी रोजगारी सृजना गरिनेछ। सामुदायिक वन क्षेत्रलाई आम्दानीको श्रोतको रूपमा अगाडी वढाउन सम्बन्धित निकायको संलग्नतामा कानुनी तथा नीतिगत सुधार गरिनेछ।

१६३. मालिका गाउँपालिकालाई **पूर्ण सरसफाई गाउँपालिका** घोषणा गर्नको लागि आवश्यक पूर्वाधार तयारीको लागि आवश्यक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ।

१६४. जलवायु परिवर्तनले कृषि, जलस्रोत, स्वास्थ्य, पर्यटन, उर्जा, वन, जैविक विविधता तथा पूर्वाधार क्षेत्रहरूमा ल्याउने प्रतिकूल प्रभावका बारे ज्ञान र जनचेतना वृद्धि गर्न तथा जलवायुजन्य विपत्तिबाट हुने हानी नोक्सानीहरूको कमी गर्न **"जलवायु अनुकूलनमा महिला:मालिका गाउँपालिकामा पहिला"** कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।

१६५. वडास्तरीय विपद व्यवस्थापन समितिको सकृयतामा वडातहमा हुने विपदजन्य गतिविधिबारे समुदाय, टोल विकास समिति, विद्यालय तहमा सचेतना कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। विपद जोखिम न्यूनिकरण सम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रमहरू वडा तह देखि नै सञ्चालनको प्रवन्ध गरिनेछ।

१६६. सामुदायिक वन व्यवस्थापन समितिलाई कृयाशील बनाई वन वातावरण संरक्षणमा परिचालन गरिनेछ। साथै सामुदायिक वनबाट प्राप्त हुने आयको न्यूनतम हिस्सा गाउँपालिकामा जम्मा गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ। वन क्षेत्रको कमी भएका वडाहरूमा नीजि वन विकास कार्यक्रमलाई प्रोत्साहन गरिनेछ। नीजि वन क्षेत्रमा उत्पादित काठको सहज विक्रि वितरणका लागि सम्बन्धित निकायहरूसँग नीतिगत सूधारका लागि छलफल कार्यक्रमको आयोजना गरिनेछ।

१६७. गाउँपालिका भित्र रहेका महत्वपूर्ण जडीबुटीको अध्ययन, अनुसन्धान र अभिलेखीकरणको गर्ने कार्यक्रमको थालनी गरिनेछ।

१६८. डढेलो नियन्त्रण गरी वन संरक्षण गर्न अग्नि रेखा निर्माण सम्बन्धी कार्यक्रम ल्याउनुको साथै आवश्यक सामग्रीहरूको व्यवस्था मिलाइने छ। यसको प्रभावकारिताको लागि सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिलाई जिम्मेवार बनाइनेछ।
१६९. विपद प्रभावित नागरिकहरूलाई तत्काल वस्ति स्तरमा राहत उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा आवश्यक कानूनी प्रवन्ध मिलाइनेछ। यस कार्यको लागि वडा अध्यक्ष र वडा सचिवलाई थप जिम्मेवार बनाइनेछ।

सार्वजनिक सेवा प्रवाह तथा सुशासन व्यवस्थापन:

१७०. स्थानीय तहको सार्वजनिक प्रशासनलाई सक्षम, सुदृढ, प्रतिस्पर्धी, समावेशी र जनउत्तरदायी, नतिजामूखी बनाउँदै लगिनेछ। सबैका लागि सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्नको लागि करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरूको सामाजिक सुरक्षा कोषमा आवद्धता गरिनेछ।
१७१. सबै वडा कार्यालयबाट प्रवाह गरिने सेवा प्रवाहलाई क्रमशः विद्युतीय प्रणालीमार्फत संचालन गरिनेछ। गाउँपालिकामा राजस्व बुझाउनको लागि टाढाबाट कार्यालयमा आउनु पर्ने स्थितिको अन्त्य गरि घरबाटै राजस्व बुझाउने कार्यलाई वढावा दिने नीतिलाई लिइनेछ।
१७२. कर्मचारीको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनलाई बस्तुनिष्ठ वैज्ञानिक र प्रविधिमा आधारित बनाइनेछ। प्रत्येक महिना गाउँपालिका अध्यक्षको अध्यक्षतामा वडा अध्यक्ष र कार्यालय प्रमुख र विषयगत शाखा प्रमुख वडा सचिवहरूको उपस्थितिमा प्रगति समीक्षा गरी मासिक प्रतिवेदन तयार गरिनेछ।
१७३. गाउँपालिकाको आय व्ययलाई विभिन्न माध्यमबाट मासिक रूपमा सार्वजनिक गरिनेछ। साथै गाउँपालिकाबाट चौमासिक रूपमा र हरेक वडाबाट वर्षको कम्तीमा एक पटक सार्वजनिक सुनुवाई तथा सामाजिक परीक्षणलाई प्राथमिकता साथ कार्यान्वयन गरिनेछ। गाउँपालिकाको चौमासिक, अर्धवार्षिक तथा वार्षिक प्रगति समीक्षा नियमित रूपमा गरिनेछ।
१७४. भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी र अव्यवस्थित बसोबासीको समस्या समाधानको लागि लगत संकलन, प्रमाणिकरण, जग्गा नापी आदी कार्य सम्पन्न गरिनेछ। भूमि समस्या समाधान आयोगसँग सहकार्य गरी जग्गाधनी प्रमाणपूर्जा उपलब्ध गराउन थालिनेछ। यसका लागि आवश्यक श्रोतको व्यवस्थापन मिलाइनेछ।
१७५. नेपाल सरकारले आगामी आ.ब.मा कम्तीमा १०० वटा स्थानीय तहमा भूमि बैंक स्थापना गर्ने व्यवस्था गरेकोछ। यस गाउँपालिमा पनि आगामी आ.ब.मा भूमि बैंक स्थापनाका लागि सक्रिय पहल गरिनेछ।
१७६. जमिनमा महिला किसानको संयुक्त वा एकल स्वामित्व कायम गर्ने विषयलाई अभियानका रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ। महिला भूस्वामित्वको सम्बन्धमा वडा तहमा छलफल चलाइनेछ।
१७७. न्यायिक कार्यसम्पादनलाई प्रभावकारी बनाउनको लागि न्यायिक ईजलाश कक्षको स्थापना गर्ने, वडा तहमा गठन भएका मेलमिलाप केन्द्रको संस्थागत क्षमता विकास र मेलमिलापकर्ताहरूको पुनर्ताजगी तालिम

संचालन गर्ने, न्यायिक समितिका पदाधिकारीहरूको क्षमता विकासको लागि जिल्ला अदालतसँगको समन्वयमा आवश्यक कार्य गर्ने नीति लिइनेछ।

१७८. गाउँपालिका भित्र कालोबजारी, गैरकानूनी व्यापार, चोरी निकासी जस्ता विकृतिलाई निरुत्साहित गर्दै सुशासन प्रवर्द्धनका लागि नेपाल प्रहरी, नगर प्रहरी तथा अन्य सम्बन्धित निकायसँगको सहकार्यमा अनुगमन तथा गस्तीका गतिविधिहरू बढाइनेछ।

१७९. कर्मचारीलाई तोकिएको जिम्मेवारी अनुरूप आफ्नो कार्य तथा जिम्मेवारी प्रति जवाफदेही बनाइनेछ। उक्त कार्यको लागि कार्यसम्पादन सूचक तयार गरि कार्यसम्पादन सम्झौता गरिनेछ। सो आधारमा उत्कृष्ट कर्मचारीलाई पुरस्कृत गरिनेछ।

१८०. भ्रष्टाचार विरुद्धको अभियानलाई अझ सघन बनाएर वडा तहदेखिनै भ्रष्टाचारविरुद्धको शुन्य सहनशीलताको नीतिलाई थप कडाइका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ।

१८१. सार्वजनिक सेवालाई नागरिकसँग पुग्ने र गाउँपालिकादेखि प्रवाह हुने सेवालाई वडा तहमा पुर्याउन एकीकृत घुम्ती शिविर कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।

१८२. जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूको आचारसंहिता तयार गरी व्यवसायिकता प्रवर्द्धन गर्दै अनुशासन कायम गर्न सम्पूर्ण जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीलाई प्रतिबद्ध गराइनेछ।

१८३. बजारमा खाद्य तथा गैर खाद्य वस्तुको सहज उपलब्धता गुणस्तरीयता तथा उचित मूल्य कायम गरी आपूर्ती व्यवस्थालाई सहज बनाउन सरकारी निकायको समन्वयमा बजार अनुगमनको कार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ।

१८४. संघ प्रदेश र स्थानीय सरकारबीच भएका सकारात्मक कार्यहरूको आदानप्रदान तथा सुमधुर सम्बन्ध कायम गराउन अन्तर सरकार समन्वय मन्च र अन्तर पालिका संवाद मन्चको स्थापना गरिनेछ।

१८५. विषयगत समितिको प्रभावकारीता अभिवृद्धि गर्न तथा निर्णय प्रकृत्यालाई वस्तुनिष्ठ बनाउनका लागि विषयगत समितिको बैठक अनिवार्य रूपमा प्रत्येक महिनाको एक पटक र आवश्यकताका आधारमा बैठक वस्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।

१८६. निर्माण कार्यमा प्रतिस्पर्धा कायम गराउन १० लाख भन्दा माथिका आयोजनामा बोलपत्र आव्हान मार्फत खुला प्रतिस्पर्धा बमोजिम गरिनेछ। साथै संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारले निर्माण गर्ने विकास आयोजनाहरूको सम्बन्धित सरोकारवाला नागरिकहरूलाई समेत सहभागि हुने गरी प्रत्येक वडामा सार्वजनिक परीक्षण गरी गुणस्तरीयता कायम गर्न पहल गरिनेछ।

१८७. स्थानीय तह संस्थागत स्वमूल्याङ्कन र वित्तीय जोखिम मूल्याङ्कनबाट प्राप्त सिकाई तथा उपलब्धिलाई संस्थागत गर्दै आ.व. २०८२/८३ मा आवश्यक सुधार गरि थप उपलब्धि हासिल गर्ने आधार तयार गरिनेछ।

१८८. गाउँपालिका भित्रका सबै वडा कार्यालय, विद्यालय तथा स्वास्थ्य केन्द्रहरूमा द्रुत गतिको इन्टरनेट सेवा जडान गरी सेवा प्रवाह व्यवस्थित गरिनेछ।
१८९. आन्तरिक राजस्व सक्षमता अभिवृद्धि गर्नको लागि राजस्व परामर्श समितिलाई जिम्मेवार गराई स्थानीय तहको राजस्व अधिकार अन्तर्गत गाउँपालिकाका सम्भावना क्षेत्रलाई पहिचान गरी करको दायरामा ल्याइनेछ।
१९०. घटना घटेको ३५ दिनभित्र घटना दर्ता गराउन प्रोत्साहन गरिनेछ। साथै राष्ट्रिय परिचयपत्रको उपयोगको संख्या वृद्धि गर्न सम्बन्धित निकायसँग आवश्यक समन्वय गरिनेछ।
१९१. मालिका गाउँपालिका भित्र रहेका सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने लाभग्राहीको बायोमेट्रिक तरिकाबाट नवीकरण गरी गर्ने कार्य प्रारम्भ गरिनेछ। साथै प्रत्येक चौमासिकमा वैङ्कसँगको समन्वयमा टोलटोलमा गई सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
१९२. मालिका गाउँपालिका केन्द्र अर्खाबाङ्ग देखि घमिर,छाप,अर्जे,अमरपुर,तम्घास हुँदै काठमाण्डौका लागि रात्रीबस सेवा संचालनका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ।
१९३. गाउँपालिका भित्रका सम्पूर्ण कार्यालय,संस्था तथा समुदाय स्तरमा क्रमशःशक्तिशाली इन्टरनेट,ब्रोडब्याण्ड नेटवर्क विस्तार गरिनेछ।
१९४. मालिका गाउँपालिकाको वेभसाइटलाई थप प्रयोगकर्तामैत्री बनाउनको लागि समयानुकूल परिमार्जन गर्दै गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयबाट प्रदान गरिने अत्यावश्यक सेवाहरूको लागत, समयावधि, जिम्मेवार पदाधिकारी सहितको अनलाईन नागरिक वडापत्र तयार गरिनेछ।
१९५. विभिन्न संवैधानिक निकाय तथा नियामक निकायबाट सुशासनका कायम गर्न सुधारका लागि दिएका सुझावहरूको अक्षरंश कार्यान्वयन गरिनेछ।
१९६. महालेखा परीक्षकको कार्यालयबाट विभिन्न आर्थिक वर्षका औलाएका बेरुजुलाई क्रमश सम्परीक्षण गरि शुन्य बेरुजु गाउँपालिकाको रुपमा लैजाने र दिइएका सुझावहरूको कार्यान्वयन गरिनेछ।
१९७. गाउँपालिकामा भएका बेरुजुहरू फर्स्योट कार्यलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ। महालेखा परीक्षकको प्रतिवेदनले दिएको सुझाव अनुसार आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०८२ यसै अधिवेशनबाट पारित गरी जारी गरिनेछ। आगामी आ.व.लाई बेरुजु फर्स्योट वर्षको रुपमा प्राथमिकता मनाइनेछ। यसका लागि गाउँसभा अन्तर्गत रहेको सार्वजनिक लेखा समितिलाई क्रियाशिल बनाइनेछ।
१९८. सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परीक्षण, सेवा प्रवाहको स्व मूल्याङ्कन जस्ता माध्यमबाट पारदर्शीता, मितव्ययीता, जवाफदेहीता र प्रभावकारीता अभिवृद्धि गरी नागरिकप्रति जवाफदेही स्थानीय सरकारको वातावरण सृजना गरिनेछ।
१९९. सार्वजनिक जवाफदेहीता तथा सूचनाको हक प्रत्याभूतीको व्यवस्था गर्न गाउँपालिका भित्रका सम्पूर्ण सूचना अधिकारीहरूलाई सूचना अधिकारीहरूको क्षमता विकास तालिम संचालन गरिनेछ।

२००. गाउँपालिकामा जडान गरिएका सफ्टवेयर सिस्टम (Software System) को नियमित सेक्युरिटी अडिट (Security Audit) गरि सरकारी डेटा सेन्टरमा क्रमशः आबद्ध गर्दै लगिनेछ।
२०१. गाउँपालिका र वडा कार्यालयबाट प्रवाह गरिने सेवा प्रवाहलाई थप प्रविधिमैत्री र प्रभावकारी बनाउन सम्बन्धित निकायको समन्वयमा एकीकृत कार्यालय व्यवस्थापन प्रणाली जडान गरिनेछ।
२०२. गाउँपालिका भित्र रहेका मुख्य बजार क्षेत्र तथा महत्वपूर्ण सार्वजनिक स्थानको सुरक्षा संवेदनशीलतालाई मध्यनजर गर्दै CCTV क्यामेरा जडान गरी प्रहरी चौकी मार्फत निगरानी गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
२०३. गाउँपालिकाको कार्यालय तथा वडा कार्यालयबाट जारी गरिने सबै प्रकारका सूचनालाई डिजिटल बोर्ड मार्फत सार्वजनिक गरिनेछ। साथै डिजिटल नागरिक वडापत्र समेत जडान गरिनेछ।
२०४. गाउँपालिका भित्र रहेका विभिन्न संघ, संस्था, आमा समूह, युवा क्लब, बाल क्लब, साँस्कृतिक समूह, महिला समूह, समाजसेवी समूह, सम्पर्क समाज, पैरवी समूह लगायत सँगको समन्वयमा गाउँपालिकाको समग्र विकास तथा सुशासनलाई प्रवर्द्धन गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ।
२०५. गाउँपालिका स्थापनादेखि हालसम्म निर्माण भएका ऐन, कानून, कार्यविधि, मापदण्डको समयानुकूल परिमार्जन, संसोधन गरी एकमुष्ट रूपमा कानूनी संगालो प्रकाशन गर्नको लागि उपाध्यक्ष ज्यूको संयोजकत्वमा समिति गठन गरी कार्यान्वयनमा लगिनेछ।

अन्त्यमा

सम्पूर्ण जनप्रतिनिधि, राष्ट्रसेवक कर्मचारी तथा सुरक्षाकर्मी, राजनीतिक दल, किसान, मजदुर, उद्योगी, व्यवसायी, बैङ्क तथा वित्तीय क्षेत्र, सहकारी, समुदाय, नागरिक समाज, सन्चारकर्मी, लगायत स्वदेश र विदेशमा रहनुहुने सम्पूर्ण मालिका बासी आमा बुवा, दाजुभाई दिदी बहिनी हरूमा हार्दिक धन्यवाद सहित आगामी दिनमा समेत निरन्तर सहयोग प्राप्त भइरहने विश्वास व्यक्त गर्दछु।

धन्यवाद।